

Áron Nimcovič

Jak jsem se stal velmistrem

Antonín Čížek, 2016

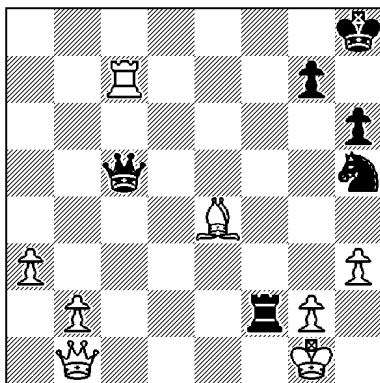
Přeložil: Antonín Čížek (z A. И. Нимцович – Как я стал
гросмейстером; изд. всфк „Шахматный листок“, Типография
„Красной газеты“ имени Володарского, Ленинград Фонтанка,
57, 1929)

© Antonín Čížek, 2016

Svou práci věnuji S. O Vajnšteinovi, příteli šachových knih

5. Období 1902–1906 – Touha po „principech“. – Objevuji... sice ne Ameriku, ale svého „úhlavního nepřítele“. – První vážné setkání s ním, a co mi při tom „řekl“.

Během prvního roku v zahraničí jsem ke krajní nelibosti mého otce, který po mně neustále vyžadoval, abych složil dodatečnou zkoušku a zapsal se na vysokou školu, hrál usilovně šachy. Na začátku roku 1903 jsem se přestěhoval z Kaliningradu do Berlína, kde jsem se seznámil a později i sprátlil s O. S. Bernsteinem a B. M. Blumenfeldem. S Blumenfeldem jsem sehrál spoustu partií, stejně jako s mistrem von Scheve a Američanem D. G. Bairdem. Byli mnohem silnější než já, ale přesto se se mnou často dostávali do špatné pozice, protože jsem občas nacházel kombinace, o nichž by nikdo jiný nepřemýšlel. Přesto jsem prohrál mnoho partií, protože *bez možnosti kombinací* jsem tápal ve tmě. Neznal jsem žádné poziční principy a nikdy by mě například nenapadlo oslabit černá (nebo bílá) pole soupeře (s jejich následujícím obsazením) nebo zcela zabránit soupeřovu průlomu atd. Útočil jsem vždy a všude, tahal jsem pěšci vpřed a kladl kombinační léčky. Takové léčky jsem viděl mimořádně rychle a realizoval je sebevědomě, lehce a směle, když jsem počítal 5–6 či ještě více tahů dopředu. Například si vzpomínám, jak v partii hrané mezi Bardelebenem a studentem Nimcovičem jsem snad *ani ne během půl minuty* počítal následující efektní kombinaci: bílý: Kg1, Db1, Vc7, Se4, pěšci: a3, b2, g2, h3; černý: Kh8, Dc5, Vf2, Jh5, pěšci: g7, h6; černý na tahu.

Výhry se dosáhne takto: 1. ... Vf1+ 2. Kxf1 Jg3+ 3. Ke1 De3+ 4. Kd1 De2+ 5. Kc1 De1+ 6. Kc2 Dxe4+ 7. Kc1 Je2+ a 8. ... Dxb1.

V roce 1904 jsem se poprvé zúčastnil turnaje (Haupt-turnaj v Koburku) a obsadil jsem 6. místo. Inspirován tímto úspěchem jsem šel do Norimberku, abych „sehrál několik partií s Tarraschem“.

Dovolte mi, abych se nyní zmínil o jedné malé šachověpsychologické epizodě, jíž bylo souzeno sehrát obrovskou roli v historii mého vývoje. V jedné partii, kterou jsem hrál, se objevila pozice s charakteristickým pěšcovým řetězem. Dejme tomu, že se hrálo 1. e4 e6 2. d4 d5 3. Jc3 Jf6 4. Sg5 Se7 5. e5 Jfd7 6. Sxe7 Dxe7. (Zhruba) v této pozici mne *bolestivě zasáhla myšlenka*, že „je možné hrát 7. Jf3 nebo také 7. f4“, a tato mučivá otázka může být detailně vyřešena jen tehdy, pokud *někdo objeví zákony nebo pravidla o používání pěšcového řetězu jako taková*. Jinými slovy: zcela intuitivně mne napadla myšlenka, že existují strategické prvky a čekají na svého ideologa a „zákonodárce“.

Že bych se tímto ideologem mohl stát právě já, mně nikdy nenapadlo, a tato epizoda se mi v té době ani nezdála nijak významná nebo zasluhující pozornost. Ale v roce 1904, kdy se vzpomínka na tuto malou a nevinnou událost již definitivně vypařila, se udála další věc. Při analýze jedné mé partie v Gilse (Koburk 1904) s jistým mistrem (jehož jméno uvedu později) jsem se musel přesvědčit, že mé manévry věžemi ze sloupce „d“ na sloupec „h“ a zpět vůbec nebyly strategicky nutné. Na královském křídle bylo postavení takovéto: bílý: Vh1, pěšec g5; černý: Vh8, pěšec g6. „Měl jste hrát

Vh1-h6,“ řekl mi mistr důrazně. „Proč“, protestoval jsem, „vždyť mnou zvolený tah Vh1-d1 nebyl špatný“. Na toto mé skromné prohlášení následovala následující odpověď pronesená tónem, který nepřipouštěl odpor: „Ne, *měl jste hrát Vh6, protože v takových situacích se to hraje!*“ Jasně si vzpomínám, jak se mi při těchto slovech, která ve mě vyvolala obrovský dojem, znenadání vynořila na mysli výše uvedená epizoda s pěšcovým řetězem, a tak jsem v té době definitivně vyřešil, že „Existují zákony a pravidla pro používání jak řetězu, tak i sloupce, a já je musím za každou cenu objevit!“

Kuriózním detailem je to, že mistrem, který mi zcela náhodně a bezděčně dal rozhodný impuls k tomu, abych nakonec do šachové strategie přinesl revoluci a svrhl pseudoklasický styl, byl sám Tarrasch, tj. právě vedoucí osobnost tohoto směru, jemuž bylo díky mému výzkumu souzeno, aby odešel ze scény. Jinými slovy: Tarrasch si svým závažným tvrzením sám vykopal jámu!

I když jsem již v té době poznával, že Tarrasch je můj protivník, přesto jsem v něm ještě neviděl svého „úhlavního nepřítele“. Ale našemu vztahu bylo souzeno, aby se brzy silně vyostřil. Pár měsíců po epizodě s Vh6 se stalo, že mi Tarrasch dovolil sehrát s ním vážnou partii (viz č. 3 v části partií). Zahájení jsem jako obvykle hrál dost podivně, částečně i proto, že jsem v té době slabě rozuměl pozicím, ale také proto, že jsem se již tehdy vědomě vyhýbal vyšlapaným cestám a také jsem s jistou skepsí přistupoval k dogmatům tehdy vládnoucí šachové školy. Diváků přišlo mnoho (i když to byla přátelská partie), protože znali bohatství mé kombinační fantazie, a díky nemožnosti ji porovnat s reálnou herní silou publikum očekávalo sice ne vyrovnanou partii (protože Tarrasch byl v té době na svém vrcholu), ale přinejmenším velmi zajímavou hru.

Po 10. tahu zkrřížil Tarrasch ruce na hrudi a náhle pronesl následující větu: „*Nikdy* v životě jsem v 10. tahu nestál tak hladce na výhru, jako v této partii!“ Partie ale nakonec skončila remízou. Nicméně „ponížení“, které mi způsobil před tolika diváky, jsem Tarraschovi dlouho nemohl odpustit.

Tato partie byla brzy publikována, a to k velké nelibosti Tarrasche, který se domníval, že jsem ji publikoval já a dopustil se tím málem zločinu. Ale partii jsem nezveřejnil já, ale jakýsi von

Parisch a to proti mé vůli. Ale faktem bylo, že jsme se s Tarraschem stali nepřáteli a zůstali jimi až do roku 1907. O kuriózní a pro Tarrasche velmi charakteristické epizodě našeho smíření budu vyprávět později. Ale zde se musím zmínit, že pokud by neexistovalo mé nepřátelství vůči Tarraschovi, nikdy bych se skutečně nenaučil hrát šachy. Hrát silněji než Tarrasch – to byla formulace všech mých tužeb v období 1904–1906. A tak mohu všem mým čtenářům dát dobrou radu: „Pokud chcete dosáhnout výsledků, *nalezněte* svého... *úhlavního nepřítele* a snažte se ho potrestat tím, že ho sesadíte z trůnu“.

Nicméně považuji za nutné doplnit, že pokud můj pocit nepřátelství vůči Tarraschovi byl *způsoben* osobními motivy, pak *byl* *živen* již ne jím (protože od počátku roku 1904 jsme se již nikdy nehádali), ale hlubokým antagonismem ideových vlastností, jejichž existenci jsem tak jasně pocítil již na počátku naší známosti. Já jsem vždy považoval Tarrasche za průměrného; ano, byl velmi silný hráč, ale všechny jeho názory, sympatie a antipatie, a především neschopnost vytvářet nové myšlenky, to vše jasně dokazovalo průměrnost jeho duchovního rozhledu. Já, který jsem vždy miloval genialitu, jsem se nemohl smířit s tím, že *vůdcem* vládnoucí školy je průměrný člověk! Tato skutečnost mě přímo dráždila!

2. Historická bitva

(viz 5. kapitolu)

3. Tarrasch – Nimcovič, Norinberk 1904

1.	d2-d4	d7-d5
2.	c2-c4	Jb8-c6
3.	Jg1-f3	Sc8-g4
4.	e2-e3	e7-e6
5.	Jb1-c3	Sg4xf3

Možná je to špatný tah, ale v každém případě se jedná o pěkné gesto! „Nevěřím vaší teorii úspory temp.“ To je to, co tímto gestem říkám.

Černý mění ihned, aniž čeká, že bílý ztratí tempo pomocí h3, protože si chce vyjasnit plány soupeře: chce bílý hrát Dxf3 nebo gf3?

6. Dd1xf3

Při 6. gf3 by se expanzivní síla bílé pěškové masy stala díky zdvojenému pěšci poněkud menší.

6. ... Jc6-e7

Takže honba za „primitivem“ (tj. za matovými přízraky) se v mé 18. leté hlavě krásně ztotožňovala se „zvláštními“ a vyumělkovanými manévry.

Černý nyní chce převést hru do jiného směru. (Přechod z jednoho zahájení do druhého se později stal jedním z mých oblíbených revolučních hesel!)

7.	Sf1-d3	c7-c6
8.	0-0	f7-f5
9.	Sc1-d2	Jg8-f6

Pokud by černý hrál 9. ... Dd7 s následujícím Jh6, Jg6 a Sd6, mohl, nakolik mohu soudit, získat docela dobrou variantu Stonewallu. Po nedopatření, k němuž došlo v partii, se ihned dostává do špatné pozice.

10. c4xd5! c6xd5

Zde Tarrasch pronesl svou znamenitou větu! (viz kapitola 5).

Kdybych v té době ovládal principy blokády tak jako nyní, asi bych hrál 10. ... ed5 s úmyslem po 11. Sxf5 Jxf5 12. Dxf5 Sd6 atd. postavit dámu a věž na sloupec „e“ a všemožně bych bránil využití pěšcové převahy bílého.

11. Va1-c1 g7-g5

V duchu mladosti!

12. Df3-g3 Ke8-f7

13. f2-f3 Je7-c6

14. Dg3xg5 Sf8-e7

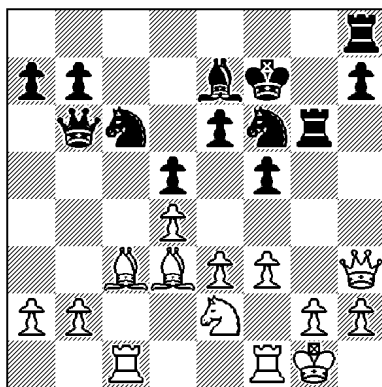
15. Jc3-e2 Dd8-b6

16. Sd2-c3 Va8-g8

Černému se podařilo vytvořit něco jako útok. Nyní bude v každém případě využití pěšcové převahy bílého nelehký úkol a to tím spíše, že postavení dámy na b6 brání průlomů e3-e4. Krátkozrakost Tarrasche, který v 10. tahu považoval postavení soupeře za zcela beznadějně, si zaslouží pozornost.

17. Dg5-h4 Vg8-g6

18. Dh4-h3?

Správné bylo hned jít jezdcem na f4.

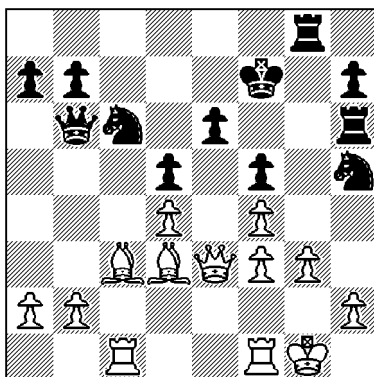
18. ... Se7-f8!

Tichý tah s dvojí hrozbou: Vh6 a Sh6.

19.	Je2-f4	Vg6-h6
20.	Dh3-g3	Sf8-d6
21.	Dg3-f2	

Na 21. Dg5 následuje 21. ... Sf8!, ale nelze 21. ... Vg6 (22. Jxg6? hg6 s hrozbou Vh5) kvůli odpovědi 22. Dh4.

21.	...	Vh8-g8
22.	g2-g3	Sd6xf4
23.	e3xf4	Jf6-h5
24.	Df2-e3	

24.	...	e6-e5!
25.	f4xe5	f5-f4
26.	De3-d2	Jc6xd4
27.	Kg1-g2!	

Nelze 27. Sg6+ pro Dxd4! 28. Dxd4 fg3 29. Dxd5+ Ke8! 30. Db5+ Dc6. V této variantě nešlo brát věží 27. ... Vhxg6 kvůli 28. Sxd4 Jxg3 29. hg3 Vxg3+ 30. Kf2 Vg2+ 31. Ke1 Vxd2 32. Sxb6 Vgg2 33. Vf2 ab6 34. Vc7+ s výhrou.

27.	...	Jh5xg3!?

To je chyba charakteristická pro můj tehdejší styl hry: připravuji daleko propočítanou kombinaci, ale při tom zapomínám, že i můj král je zranitelný.

Pravděpodobně bez námahy vyhrávalo jednoduché 27. ... fg3.
 Např. 27. ... fg3 28. h3 De6 (Hrozí oběť dámy na h3.) 29. Vh1 Dxe5
 30. Dxh6 Jf4+ 31. Kf1 g2+ a mat ve 2 tazích.

28. Dd2xf4+ Jg3-f5+
 29. Kg2-h1 Vh6xh2+!?

Pointa. Bohužel je tato kombinace nekorektní.

30. Kh1xh2

Po 30. Dxh2 následuje 30. ... Jg3+ s věčným šachem.

30. ... Db6-g6
 31. Df4-g4?

Tarrasch nenašel vyvrácení: 31. e6+ Kxe6 32. Sxf5 Jxf5
 33. Vfe1+ Kd7 34. Dg4 a bílý vyhrává (díky vazbě jezdce na f5).

31 ... Dg6-h6+
 32. Dg4-h3 Dh6-f4+
 33. Kh2-h1 Jf5-g3+
 34. Kh1-g2 Jg3-f5+
 35. Kg2-h1 Jf5-g3+
 36. Kh1-g2 Jg3xf1+
 37. Kg2xf1 Df4xc1+
 38. Sc3-e1 Vg8-g1+!
 39. Kf1xg1 Dc1xe1+
 40. Sd3-f1 De1xe5

Pokračování 40.... Je2+ 41. Kh2 (41. Kh1? Dxf1+!) Df2+
 42. Dg2 Dh4+ forsírovalo remízu.

41. Dh3xh7+ De5-g7+?

Měnit centralizovanou dámu nebylo správné; bylo možné hrát
 41. ... Kf8 a na 42. Kf2 Jf5. Bílý trpí slabostí černých polí. (V té době jsem na takové jemnosti nemyslel.)

42. Dh7xg7+ Kf7xg7

Zde Tarrasch odmítl mnou nabídnutou remízu a v partii došlo k následujícímu zajímavému (a velmi čestnému pro nezkušeného chlapce) obratu.

43.	Kg1-f2	Kg7-f6
44.	Kf2-e3	Jd4-e6

Lepší bylo 44. ... Jc6.

45. f3-f4

Správné bylo 45. Sh3.

45.	...	Je6-d8!
46.	Sf1-g2	Kf6-e6
47.	Ke3-d4	Jd8-c6+
48.	Kd4-c5	Jc6-e7
49.	Sg2-h3+	Ke6-f6
50.	Sh3-d7	Je7-g6
51.	f4-f5	Jg6-e5
52.	Sd7-b5	Kf6xf5
53.	Kc5xd5	Je5-f7
54.	Sb5-d7+	Kf5-f6
55.	Sd7-c8	Jf7-e5!

Hrozí protiúderem Jd3 a v případě b2-b3 by následovalo Jb4+.

56. b2-b4 Je5-d3

Partie je i teď dramatická.

57.	a2-a3	b7-b6
58.	Sc8-a6	Jd3-e1
59.	a3-a4	Je1-c2
60.	b4-b5	Kf6-e7
61.	Kd5-c6	Ke7-d8
62.	Kc6-b7	Jc2-d4
63.	Kb7xa7	Kd8-c7

Ještě následovalo: 64. Sb7 Jb3 65. Sf3 Jc5 66. a5 ba5 67. b6+ Kd6 68. Sd1 Kc6 69. Sa4+ Kd6 70. Se8 Kd5 71. Ka8 a4 a remíza.

Obsah

1. část	4
1. Z jakého úhlu pohledu je tato kniha psána?.....	5
2. První kroky. – Nejedná se o odchylení se od tématu, ale o prakticky důležité úvahy o tom, jaký věk je nejlepší pro první seznámení se se základy šachu	6
3. Začínám kombinovat, ale stále více a více ztrácím živé spojení se šachovou realitou, tj. s potřebami poziční hry. – Jak je třeba studovat základy	8
4. O radostech a strastech kombinací	13
5. Období 1902–1906 – Touha po „principech“. – Objevují... sice ne Ameriku, ale svého „úhlavního nepřítele“. – První vážné setkání s ním, a co mi při tom „řekl“.....	15
6. Barmenské fiasko ze srpna 1905 jako poslední a rozhodující stimul: nakonec sedám k práci! (1906).....	19
7. Výsledky se ukazují a stávám se mistrem. – O smíření s Tarraschem (r. 1907) a tom, co po tomto „smíření“ následovalo (r. 1907–1914)	23
8. O vítězství mých idejí a velmistrovských úspěších v letech 1923–1929. – Několik závěrečných rad	25
Partiová část.....	28
1. V honbě za přeludem matového útoku	29
1. Nimcovič – M. Lange, Berlín 1902	29
2. Nimcovič – Hoffer, Norinberk 1904	30
2. Historická bitva.....	31
3. Tarrasch – Nimcovič, Norinberk 1904	31
3. Několik částečných úspěchů před rozhodným fiaskem (Vídeň únor – březen 1905 a zápas se Spielmannem)	36
4. H. Wolf – Nimcovič, Vídeň 1905.....	36
5. Nimcovič – Albin, Vídeň 1905.....	40
6. Nimcovič – NN., Vídeň 1905	43
4. Barmenské fiasko.....	45
7. Nimcovič – Forgacs, Barmen 1905	45
8. Spielmann – Nimcovič, Barmen 1905.....	48

9. Lee – Nimcovič, Barmen 1905	52
10. Nimcovič – W. Cohn, Barmen 1905	55
5. Po převratu r. 1906	57
11. E. Cohn – Nimcovič, Mnichov 1906.....	57
12. Spielmann – Nimcovič, Mnichov 1906.....	63
6. Několik slov o období 1907–1929.....	66
13. Sämisch – Nimcovič, Kodaň 1923	66
Obsah	70